

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

Guidelines for development of Buddhist and cultural tourism potential in Muang District, Buriram Province

วิศวมาศ ปาลสาร
Wissavamas Palasarn

Received: October 3, 2023

Revised: January 3, 2024

Accepted: January 4, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 2. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยนี้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก สันทนา กลุ่ม การเดินสำรวจ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีร่วมกับชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 6 สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดป่าเขาน้อย ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ วนอุทยานเขากระโดง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 วัดบ้านหนองโพรงและศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ซึ่งนักท่องเที่ยว สนใจศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และประเพณีท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สำหรับ แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ทั้ง 6 สถานที่ เริ่มต้นจาก จุดที่ 1 ศาลหลักเมือง บุรีรัมย์ จุดที่ 2 ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ จุดที่ 3 วัดบ้านหนองโพรง จุดที่ 4 พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 จุดที่ 5 วนอุทยานเขากระโดง และจุดที่ 6 วัดป่าเขาน้อย สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทั้ง 6 แห่ง มีระยะ ทางห่างจากอำเภอเมืองไม่เกิน 10 กิโลเมตร นับมีความเหมาะสมสำหรับการนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาเรียนรู้การท่องเที่ยว เชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันยังสามารถเยี่ยมชมสนามฟุตบอลช้างอารีนา และสนามแข่งรถอินเตอร์ เนชั่นนอลเซอร์กิต อีกด้วย

คำสำคัญ : พัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม, อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the potential of Buddhist and cultural tourism in Mueang District, Buriram Province; 2. to find ways to develop the potential of Buddhist and cultural tourism in Mueang District, Buriram Province. This research was qualitative research. Data were collected from in-depth interviews, focus group discussions, walk surveys and participant observations.

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Lecturer, Social Study, Faculty of Education Buriram Rajabhat University

email: witsawamat.ps@bru.ac.th

Organizing a forum with the community The results of the study showed the potential for Buddhist and cultural tourism in Muang District, Buriram Province, in 6 important places, namely Wat Pa Khao Noi. Buriram City Pillar Shrine, Khao Kradong Forest Park, King Rama I Monument, Ban Nong Phong Temple, and South Isan Cultural Centre are popular destinations for travellers who want to learn about history, religion, art, culture, architecture, and local customs. To enhance the potential for Buddhist and cultural tourism, all six locations begin with Point 1: Buriram City Pillar Shrine, Point 2: South Isan Cultural Centre, Point 3: Wat Ban Nong Phong Temple, Point 4: King Rama I Monument, Point 5: Khao Kradong Forest Park, and Point 6: Wat Pa Khao Noi. These six Buddhist and cultural sites are all within 10 km of the city centre and are ideal for travellers interested in Buddhist and cultural tourism. They may also visit the Chang Arena football pitch at the same time. as well as the International Ring Raceway.

Keywords: Potential Development, Buddhist and cultural tourism, Mueang District, Buriram Province

บทนำ

การท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนับเป็นแนวคิดทางพหุนิยมที่มุ่งให้คุณค่าต่อชนกลุ่มน้อย ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตลอดจน สิทธิทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา พิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งเป็นสิทธิความเป็นพลเมืองของรัฐควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาตามกฎหมายในสังคมนั้น ๆ เห็นได้ชัดว่าความสนใจในพหุวัฒนธรรมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของวิถีที่ประชากรในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกเติบโตขึ้นจากหลายเชื้อชาติ หลายเชื้อชาติและหลายศาสนา (Abu-Laban, 2002 : 462) เป็นเครื่องมือทางความรู้ที่หล่อหลอมสังคมไทยให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากการแสดงออกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบนความคิด ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัดบุรีรัมย์มีคำขวัญที่ว่า เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม เลิศล้ำเมืองกีฬา ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นจังหวัดชายแดน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรม นอกจากนั้น จังหวัดบุรีรัมย์กำลังพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำบุรีรัมย์ (อ่างเก็บน้ำสนามบิน อ่างเก็บน้ำห้วยตลาด และอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ วนอุทยานเขากระโดง แหล่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ได้แก่ ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ในต้นเดือนเมษายนของทุกปี กลุ่มเตาเผาเครื่องเคลือบพันปี ศูนย์หัตถกรรมอำเภอนาโพธิ์และศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สนามฟุตบอลโอโมบาย สเตเดียม สนามแข่งรถบุรีรัมย์ช้างอินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต และจุดผ่อนปรนการค้าช่องสายตะกู (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, 2565-2569) ขณะเดียวกันจังหวัดบุรีรัมย์ ถูกจัดให้เป็น 1 ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาต ร่วมกับจังหวัดต่างๆ เหล่านี้ คือ ลำปาง น่าน เพชรบูรณ์ เลย ราชบุรี สมุทรสงคราม จันทบุรี ตรวดี ชุมพร ตรัง และนครศรีธรรมราช (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560 : 62) จังหวัดบุรีรัมย์มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 100,393.945 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,451,178.125 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.11 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และคิดเป็น ร้อยละ 2.01 ของพื้นที่ประเทศไทย ด้วยสภาพพื้นที่เป็นที่ตั้งของปราสาทหินพนมรุ้งซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นที่ตั้งของภูเขาไฟที่ดับแล้ว จำนวน 6 แห่ง เป็นจังหวัดชายแดน

มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรม

อำเภอเมืองบุรีรัมย์มีพื้นที่ 718,235 ตารางกิโลเมตรแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 19 ตำบล 323 หมู่บ้าน อำเภอเมืองบุรีรัมย์ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอคูเมืองและอำเภอบ้านด่าน ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ้านด่าน อำเภอห้วยราช และอำเภอกระสัง ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอพลับพลาชัย อำเภอประโคนชัย อำเภอนางรอง และอำเภอขามเฒ่า ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลำปลายมาศ อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์นั้นมีศาสนสถานหรือวัดอยู่ทั้งหมดจำนวน 86 แห่ง (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์: 2565) ยังประกอบด้วยสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีประวัติและความงดงามทางด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรมที่น่าสนใจก็มีอยู่ทั้งหมด 6 สถานที่สำคัญ คือ 1. วัดป่าเขาน้อย 2. ศาลหลักเมือง 3. วรอุทยานเขากระโดง 4. พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 5. วัดหนองโพรง 6. ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้บุรีรัมย์ จากการสนทนาพูดคุยร่วมกับ พระสงฆ์ ประชาชน หน่วยงานราชการในระดับจังหวัด สถาบันการศึกษา จำนวน 50 คน พบว่า ที่ผ่านมายังไม่มีการผลักดันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์อย่างเป็นรูปธรรม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ส่วนมากได้รับข้อมูลหรือคำแนะนำจากคนรู้จักหรือเป็นเส้นทางผ่านในการเดินทางเท่านั้น ที่ผ่านมายังขาดการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ขาดโปรแกรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ยังขาดการจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสถานที่ในเขตอำเภอเมือง เพื่อให้นักท่องเที่ยว หรือ กลุ่มพุทธศาสนิกชนที่จัดโปรแกรมเส้นทางแสวงบุญ ไหว้พระ ทอดผ้าป่า ได้รู้จักเส้นทางและเดินทางในระยะเวลาที่จำกัด ตลอดจนสามารถคำนวณระยะเวลา เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

2. ขาดการบริหารจัดการร่วมกับภาครัฐและเอกชน พบว่า ยังขาดการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างนักวิชาการ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และประชาชนในพื้นที่ ขาดการวางแผนการทำงานที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างรายได้สู่จังหวัด

3. ขาดการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ยังขาดการรวบรวมและจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวทางด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวที่สนใจไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลการตัดสินใจที่จะเลือกการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าหากไม่ดำเนินการจัดการจัดทำฐานข้อมูล หรือ ศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นรูปธรรม แนวโน้มในอนาคตการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์อาจจะสูญเสียรายได้จากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจ เนื่องจากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อ พร้อมทั้งจะใช้จ่ายเงิน เพื่อแลกกับคุณค่าความสุขทางจิตใจ และมีแนวโน้มว่านักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวจะยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับโลก เพื่อลดทอนปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ควรมีการศึกษาองค์ความรู้ ข้อมูลสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และเชื่อมโยงและส่งเสริมการท่องเที่ยว การค้า การลงทุน และกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับจังหวัด พร้อมทั้งนำองค์ความรู้ที่ได้ผลักดันให้เกิดข้อเสนอเชิงนโยบายเข้าสู่แผนงานกิจกรรมในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักโดยศึกษาจากการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล สันทนากลุ่ม เก็บข้อมูลจากเอกสาร การเดินสำรวจ เป็นต้น มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการวิจัยและแนวคิดรวมทั้งทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่นำมากำหนดกรอบแนวคิดและกรอบในการวิเคราะห์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งความร่วมมือร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ในการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปัญหาอุปสรรค ศักยภาพ พร้อมทั้งความร่วมมือร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม การประชาสัมพันธ์ จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวหลัก เป็นต้น โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview technique) โดยใช้แนวสัมภาษณ์ (Interview guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

2.2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Schedule) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) จำนวน 8-10 คน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการท่องเที่ยว หอการค้าจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Think)

2.4 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (Target Group Analysis: TGA) โดยใช้การสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว หอการค้าจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองราช สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ชมรมร้านอาหารจังหวัดบุรีรัมย์ ชมรมโรงแรมจังหวัดบุรีรัมย์ ชมรมมัคคุเทศก์จังหวัดบุรีรัมย์ สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมาย

การรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 65 ได้แก่ 1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับแหล่งท่องเที่ยว พุทธศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 20 คน 2. พระเจ้าอาวาส จำนวน 5 3. พระนักพัฒนา จำนวน 5 รูป นักท่องเที่ยวทั่วไป จำนวน 20 คน 4. เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน 5. ตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน 6. ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 5 คน รวม จำนวน 65 คน โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กับผู้ที่สามารถสื่อสารและให้เหตุผลได้ดี อีกทั้งยังเต็มใจให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ได้กำหนดเงื่อนไขว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียกับแหล่งท่องเที่ยวทาง พุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ด้วย

จริยธรรมในการวิจัย

ข้อมูลการแจ้งสิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย หรือการดำเนินการขออนุญาตพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และผลการพิจารณาจากคณะกรรมการของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้มีมติเห็นควรให้ดำเนินการวิจัยได้ เนื่องจากไม่มีการละเมิดจริยธรรมการวิจัย

ผลการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัฒนธรรมนับเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่นำพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมาเป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและยุโรป ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมและสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น ๆ รวมถึงชื่อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมผลงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ ซึ่งการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด พระพุทธรูปองค์สำคัญ ตลอดจนการเดินทางไหว้พระ นมัสการสถานที่สำคัญ (Rai, 2020) สำหรับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเป็น 6 สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดป่าเขาน้อย ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ วนอุทยานเขากระโดง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 วัดบ้านหนองโพรงและศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ผู้วิจัยขอเสนอศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีศักยภาพที่สำคัญในหลายส่วนของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของพุทธศาสนาและมรดกทางวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวนี้เป็นการนำเสนอประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวสนใจศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และประเพณีท้องถิ่น ผู้วิจัยขอแนะนำศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 6 สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดป่าเขาน้อย ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ วนอุทยานเขากระโดง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 วัดบ้านหนองโพรงและศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ดังนี้

1.1 วัดป่าเขาน้อย พบว่า ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเขตวนอุทยานแห่งชาติเขากระโดงห่างจากเขตเทศบาลเมือง 7 กิโลเมตร นับได้ว่าเป็นป่าใกล้เมืองที่หาได้ยากในปัจจุบัน มีพื้นที่ทั้งหมด 1,123 ไร่ ตั้งอยู่บนเชิงเขาขนาดย่อม มีป่าไม้เบญจพรรณ ประกอบไปด้วยต้นไม้จำพวก เต็ง รัง แดง พลอง เป็นต้น ในปี 2470 หลวงพ่อดอน เจ้าอาวาสวัดหนองปรือในขณะนั้น เป็นผู้พาชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธามาส่งสร้างไว้ โดยเห็นว่าสถานที่แห่งนี้มีความสัปปายะเหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม ปี พ.ศ. 2524 หลวงพ่อสุพร ฐิตธัมโม ได้เดินธุดงค์ผ่านมาและปักกลดบำเพ็ญภาวนา จนได้สร้างสำนักสงฆ์ขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งวัดป่าเขาน้อยเป็นวัดป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ที่ได้พัฒนาขึ้นตามปณิธานของพระโพธิธรรมจารย์เถร หรือ หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ อดีตเจ้าอาวาสและวิปัสสนาจารย์ผู้เป็นที่เลื่อมใส เพื่อให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่ให้กับประชาชนจังหวัดบุรีรัมย์ (ปกหมุดเมืองไทย, 2562)

นอกจากนี้วัดป่าเขาน้อยมีเจดีย์ศรีสุวงค์คุณานุสรณ์ พิพิธภัณฑสถานพระโพธิธรรมจารย์เถรเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เพื่อความเป็นสิริมงคลและยังเป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของหลวงปู่สุวัจน์ เพื่อให้บรรดาศิษยานุศิษย์ทั้งหลายได้กราบไหว้รำลึกถึงปฏิปทา ศึกษาวัตรปฏิบัติที่ตรงตามพระสายกรรมฐาน เจดีย์สุวงค์คุณานุสรณ์มีศิลปกรรมที่งดงาม มีรูปปลักษณ์ที่แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมของอีสานใต้มีรูปทรงราวกับปราสาทหินที่คู่อลังการ โครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กมีความสูงกว่า 31 เมตร ภายในเป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างให้ใช้เป็นพื้นที่ใช้สอยเป็นที่ปฏิบัติภาวนา และมีส่วนที่แสดงภาพประวัติของหลวงปู่สุวัจน์ โดยคณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงประวัติย่อ ๆ ของหลวงปู่สุวัจน์ (อดีตพระเจ้าอาวาสวัดป่าเขาน้อย) ส่วนชั้นสองนั้นใช้เป็นทีประดิษฐานรูปเหมือนและเก็บอัฐิบริวารของหลวงปู่สุวัจน์ ไว้ให้ประชาชนได้สักการะ โดยหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโนได้มาเป็นประธานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ (รุ่งเรือง งามหอม, 2561 : 60) จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ คำสอน หลักธรรม ตลอดจนเข้าไปกราบไหว้ สักการะวัดป่าเขาน้อยหลักการของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเน้นความสำคัญหลักของพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในสถานที่ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา หลักการเหล่านี้ออกแบบมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม (Shinde, DSV, LK & YH, 2020) พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม ตลอดจนการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติธรรม การศึกษาคำสอน การกราบไหว้สักการะ เป็นต้น

1.2 ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ พบว่า ตั้งอยู่ใจกลางเมืองบุรีรัมย์เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่เคารพสักการบูชาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของชาวบุรีรัมย์และจังหวัดใกล้เคียง เป็นเพียงศาลที่มีขนาดเล็ก ๆ ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์นั้นยังไม่ปรากฏหลักฐานอันเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนว่าสร้างเมื่อใด แต่จากพงศาวดารกรุงธนบุรีฉบับ พัน จันทนุมาศ (เจิม) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2319 รัชกาลที่ 1 ขณะดำรงพระยศเป็นพระยาจักรี ได้ยกทัพมาปราบกบฏเจ้าเมืองนางรองและเจ้าอินเจ้าโต อุปราชาเจ้าเมืองจำปาสัก ซึ่งเอาใจออกห่างกรุงธนบุรีเมื่อปราบกบฏครั้งนี้แล้วในระหว่างเดินทางกลับธนบุรีได้แวะพักทัพที่บริเวณเมืองร้างแห่งหนึ่ง เห็นชัยภูมิเหมาะสมจึงโปรดให้ตั้งเมืองขึ้น ให้ชื่อว่าเมืองแปะตามชื่อของต้นไม้ใหญ่

ที่มีอยู่มากในบริเวณนั้น และแต่งตั้งบุตรเจ้าเมืองไพทสมันซึ่งปัจจุบันคืออำเภอพุทไธสง ให้เป็นเจ้าเมืองคนแรกของบุรีรัมย์ ต่อมาเป็นพระยานครภักดี

ในปี 2558 ศาลหลักเมืองเริ่มการขำรดหุดโทรมกลุ่มข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนชาวบุรีรัมย์ จึงได้มีการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น โดยให้ทางกรมศิลปากรออกแบบให้มีความเชื่อมโยงกับศิลปะขอมโบราณที่เลียนแบบมาจากปราสาทหินพนมรุ้ง เพื่อเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ (วันดี เจริญสวัสดิ์กิจ, 2563) ขณะเดียวกันยังเป็นการรักษาวัฒนธรรมอันดงามไว้ในเยาวชน คนรุ่นหลังได้สืบทอดกันต่อไป ลักษณะของศาลหลักเมืองจะเป็นเหมือนองค์ปราศรัยยอดทั้งหมด 5 ชั้น แต่ละชั้นประดับกลีบบนและเทพประจำทิศ เพื่อปกป้องรักษาทิศต่าง ๆ องค์เรือนธาตุเป็นที่ประดิษฐานพระหลักเมือง ซักมูมออกทั้ง 4 ด้าน หมายถึง การกระจายความเป็นหลักฐานความมั่นคงออกไปทั้ง 4 ทิศ ส่วนยอดศาลพระหลักเมืองติดตั้งรูปดอกบัวเป็นสदनกลาสประดับทองเพื่อนำแสงเข้าสู่หลักเมือง ภายในตัวศาลได้ตั้งเสาหลักเมืองตรงกลางองค์ปราศรัย พร้อมกับอันเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระเสื้อเมือง เทพารักษ์และพระทรงเมือง เพื่อมาปกป้องรักษาคุ้มครอง ป้องกันให้บ้านเมืองอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข สิ่งโดดเด่นประการหนึ่ง คือ เสาหลักเมืองบุรีรัมย์ที่ปรากฏ มีอยู่ 2 ต้น มีข้อสันนิษฐานว่า เสาต้นที่ 1 (ต้นเอียง) เป็นเสาหลักเมืองที่ตั้งขึ้นเมื่อสร้างเมืองแปะ ส่วนเสาหลักเมืองต้นที่ 2 สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเสาหลักเมืองที่ตั้งขึ้นเมื่อมีฐานะเป็น จังหวัดบุรีรัมย์และสร้างใกล้ชิดติดกัน (ครอบครัวชิดชอบ, 2559) จากความโดดเด่นของศาลหลักเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์เป็นสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการตั้งถิ่นฐานของจังหวัดบุรีรัมย์ จึงทำให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ตลอดจนการสักการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดบุรีรัมย์

1.3 วนอุทยานเขากระโดง พบว่า วนอุทยานเขากระโดงเป็นภูเขาไฟ 1 ใน 6 ลูกของภูเขาไฟในบุรีรัมย์ อีกทั้งยังเป็นภูเขาไฟที่มีสภาพปากปล่องสมบูรณ์ ปัจจุบันได้มีการบูรณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด โดยในแต่ละปีจะมีประชาชนและนักท่องเที่ยวเดินทางขึ้นไปกราบไหว้ขอพรพระสุภัทรบพิตรที่ประดิษฐานอยู่บนยอดเขา และเที่ยวชมปากปล่องภูเขาไฟที่มีร่องรอยอารยธรรมกว่า 2 ล้านปี วนอุทยานเขากระโดง ตั้งอยู่ที่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีชื่อเดิมที่คนในชุมชนเรียกเขากระโดงว่า “พนมกระดอง” เป็นภาษาเขมร แปลว่า “ภูเขากระดอง (เต่า)” เพราะมีรูปลักษณ์คล้ายกระดองเต่า ต่อมา จึงเรียกเพี้ยนเป็น “กระโดง” ภูเขาไฟกระโดงนับเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทมาแล้วหลายพันปี และเป็น 1 ใน 6 ลูกของภูเขาไฟในบุรีรัมย์ ทั้งยังเป็นภูเขาไฟที่มีสภาพปากปล่องสมบูรณ์ ปัจจุบันได้มีการบูรณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด โดยในแต่ละปีจะมีประชาชนและนักท่องเที่ยวเดินทางขึ้นไปกราบไหว้ขอพรพระสุภัทรบพิตร และชมปากปล่องภูเขาไฟเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะฤดูหนาวจะมีนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ ทางจังหวัดต้องขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวให้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดย รบวนอุทยานภูเขาไฟกระโดงเพื่อให้ลูกหลานได้ชมความงดงามสืบไป (รุ่งรัตน์ หัตถกรรม, 2551 : 94)

การกำเนิดและการแจกกระจายของภูเขาไฟในจังหวัดบุรีรัมย์ ภูเขาไฟในบุรีรัมย์ เกิดจากการไหลทะลักของลาวา (อาจมีการประทุระเบิดบ้าง ถ้ามีก๊าซและไอน้ำร้อนเดือดมาก) ตามแนวรอยเลื่อนแบบรอยเลื่อนย้อน (Thrust – Fault) โดยภูเขาไฟกระจาย (Distribution) อยู่ห่างจากแนวรอยเลื่อนขึ้นไปทางเหนือเป็นระยะ ๆ ภูเขาไฟแนวแรกอยู่ห่างจากแนวรอยเลื่อนประมาณ 40 กิโลเมตร ได้แก่ภูเขาไฟคอก แนวที่สองห่างจากแนวรอยเลื่อน ประมาณ 45 กิโลเมตร ได้แก่ภูเขาไฟหลุบ และภูเขาไฟไปรบัด แนวที่สามห่างจากแนวรอยเลื่อนประมาณ 50 กิโลเมตร ได้แก่ ภูเขาไฟพนมรุ้ง ภูเขาไฟอังคาร และภูเขาไฟกระโดงซึ่งอยู่ห่างจากแนวรอยเลื่อนมากที่สุด ประมาณ 75 กิโลเมตร ภูเขาไฟแต่ละแนวเป็นภูเขาไฟที่ดับแล้วมีอายุแตกต่างกันไป แนวที่อยู่ใกล้รอยเลื่อนมากที่สุด (แนวแรก) มีอายุเก่าแก่ที่สุดคือ ประมาณไม่เกิน 2 ล้านปี ซึ่งมีสัณฐานและร่องรอยการไหลของธารลาวา ถูกทำลายเกือบหมด หินที่ผุกล่อนง่ายสลายกลายเป็นดินหมดแล้ว

คงเหลือแต่หินที่แข็งแกร่งเท่านั้น และภูเขาไฟแนวทางเหนือสุดได้แก่ ภูเขาไฟกระโดง มีอายุน้อยที่สุดลูกหนึ่งของประเทศไทย ร่องรอยการประทุระเบิด การไหลหลากของธารลาวา เศษหินที่ผุสลายตัวง่าย เช่น Slag, Cinder, Bomb, Volcanic Tuff, Breccia เป็นต้น ยังคงพบอยู่ทั่วไป ตามบริเวณช่องประทุระเบิด (Vent) หรือเขตไหล่เนินภูเขาไฟ นอกจากนวนอุทยานเขากระโดงจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้วนวนอุทยานเขากระโดงยังมีจุดสำคัญต่างๆภายในบริเวณนวนอุทยานโดยคณะผู้วิจัยได้จำแนกไว้ดังนี้ 1. องค์พระสุภัทรบพิตร 2. ปราสาทเขากระโดงและพระพุทธรูปบาทจำลอง 3. ปากปล่องภูเขาไฟกระโดง 4. สะพานพิสูจน์ศรัทธาสาธุชน (บันไดนาคราช) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้อีกด้วย

นวนอุทยานเขากระโดงนับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม ตั้งอยู่ที่บ้านน้ำซับ ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว มีปากปล่องทะลุเห็นได้ชัดเจน รอบบริเวณแวดล้อมด้วยป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าขนาดเล็ก โดยเฉพาะ นกนานาชนิด บนเขากระโดงยังมีโบราณสถานสมัยขอม รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง และพระพุทธรูปขนาดใหญ่ เป็นที่เคารพสักการะของคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวนิยมขึ้นไปชมทิวทัศน์ของตัวเมืองบุรีรัมย์ และไหว้พระเพื่อเป็นสิริมงคล ป่าเขากระโดง มีพื้นที่ 6,212 ไร่ กรมป่าไม้ได้ประกาศให้เป็นนวนอุทยานเขากระโดงเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม (วันปิยมหาราช) พ.ศ. 2521 ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของสำนักงานป่าไม้เขตนครราชสีมา นวนอุทยานเขากระโดง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาประวัติศาสตร์ ธรณีวิทยาและชีววิทยาเพราะเป็นที่ตั้งของภูเขาไฟที่ยังคงปรากฏร่องรอยปากปล่องให้เห็นได้ชัดเจน มีโบราณสถานภูเขากระโดง เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาทจำลองและมี”พระสุภัทรบพิตร”พระพุทธรูปองค์ใหญ่คู่มืองบุรีรัมย์ อยู่บนยอดเขา และยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าเต็งรัง เนื้อที่ประมาณ 6 พันไร่ รวมทั้งพันธุ์ไม้พื้นเมืองที่หาชมได้ยาก เช่น ผลของต้นโยนปีศาจ ที่มักพบในบริเวณเขตภูเขาไฟ การขึ้นไปยังเขากระโดงสามารถทำได้สองวิธี คือ เดินขึ้นบันได หรือ ขี่รถขึ้นไปถึงยอดเขา ระหว่างทางจะพบพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เรียงรายอยู่เป็นระยะ (ครอบครัวชิดชอบ, 2559)

1.4 พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 พบว่า พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ทางไปอำเภอประโคนชัย สร้างในปี พ.ศ. 2539 เพื่อเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 1 ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ผู้ทรงก่อตั้งเมืองบุรีรัมย์ เมื่อครั้งยังทรงเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก พระบรมราชานุสาวรีย์มีขนาดเท่าครึ่งของพระองค์จริงหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์ลงพระองค์แบบนักรบตามขัตติยราชประเพณีโบราณประทับบนช้างศึก จากจดหมายเหตุประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 7 กล่าวว่า ใน พ.ศ. 2321 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพไปปราบพระยานางรองซึ่งคบคิดกับเจ้าโอ เจ้าอินแห่งจำปาศักดิ์ ขณะเดินทัพได้พบเมืองร้างอยู่ที่สุม่น้ำห้วยจระเข้มาก มีชัยภูมิดีแต่ใช้ป่าชุกชุม ชาวเขมรป่าดงไม่กล้าเข้ามาอยู่อาศัย แต่ตั้งบ้านเรือนอยู่โดยรอบ จึงรวบรวมผู้คนตั้งเป็นเมืองแปะ และให้บุตรเจ้าเมืองพุทไธสมันซึ่งติดตามมาด้วยเป็นเจ้าเมือง ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระยานครภักดี ต่อมาซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็น เมืองบุรีรัมย์ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์, 2542) พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 หรือ พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช คนบุรีรัมย์นิยมเรียกกันว่า “วงเวียนช้าง” เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองที่คนจังหวัดบุรีรัมย์ให้ความเคารพนับถือ และมีความเชื่อว่าหากปรารถนาสิ่งใดให้มาบนบานศาลกล่าวกับองค์พ่อ ร. 1 จะประสบความสำเร็จได้ตามความปรารถนา

ในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2564 นายเนวิน ชิดชอบ ประธานบริหารสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ได้นำประชาชนชาวบุรีรัมย์ร่วมกันสร้างติดตั้งไฟฉัตร 9 ชั้น 360 ต้น ถวายบริเวณวงเวียนพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เนื่องในวันจักรี ซึ่งแล้วเสร็จสมบูรณ์เมื่อกลางดึกคืนวันที่ 24 มี.ค.ที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดเป็นทัศนียภาพใหม่และเป็นจุดสำคัญของการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์แห่งใหม่ โดยประชาชนจังหวัดบุรีรัมย์และ

นักท่องเที่ยวต้องหยุดถ่ายภาพ เยี่ยมชมเพื่อใช้เป็นระลึกในการมาเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ (สืบสกุล พันธดี, 2564)

1.5 วัดบ้านหนองโพรง พบว่า เป็นวัดที่มีความสวยงามด้านมหาวิหารหลวงพ่อบุญมา หลวงปู่พุทธเมตตา 4 ชั้น พิเศษชั้นล่างสุด ว่างบาดาล รวมองค์พญานาคราชทุกองค์ ที่วิจิตรศิลป์งดงาม และศักดิ์สิทธิ์ให้เคารพกราบไหว้บูชาขอพร สะเดาะเคราะห์ หรือทำบุญในวาระโอกาสต่าง ๆ มีพระอาจารย์ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนบุรีรัมย์ คือ พระครูสังฆรักษ์มนตรี ปิยวณโณ ได้เป็นผู้ริเริ่มสร้างว่างบาดาลตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พญานาคเป็นผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนาในความเชื่อของไทยเป็นงูใหญ่มีหงอน แต่สามารถแปลงเป็นมนุษย์ได้ พญานาคอยู่ในเมืองบาดาลที่อยู่ใต้โลกนาน ๆ ครั้งจะขึ้นมาคายพิษเนื่องจากมีพิษมากเกินไปทำให้เกิดไฟความร้อนรุ่มในกายและพิษของพญานาคเป็นพิษที่ร้ายที่สุด แต่พญานาคมิจิตศรัทธาในพระศาสนามาก เคยพยายามปลอมตัวมาบวช แต่ไม่สามารถสำเร็จธรรมได้เพราะเป็นอมมนุษย์ พระพุทธเจ้าจับได้จึงขอให้สึกออกจากการเป็นพระสงฆ์กลับไปเมืองบาดาล พญานาคจึงขอให้เรียกผู้ที่จะบวชใหม่ทุกคนว่า “นาค” เพื่อเป็นการระลึกถึงความศรัทธาของพญานาค (วรเดช มีแสงอรุณกุล, 2562) พญานาคเป็นวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลต่อชาวไทย จากการสำรวจสามารถรวบรวมอิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในประเทศไทยได้ 3 ด้าน คือ ด้านศิลปะ ด้านประเพณีและเทศกาล ด้านวิถีชีวิต สังคมไทยเชื่อว่าพญานาคเป็นสัญลักษณ์แห่งน้ำ และความสมบูรณ์แล้ว นาคยังเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่คู่ควรกับสถาบันอันสูง โดยความเชื่อเรื่องพญานาคมีอิทธิพลต่อสังคมไทยใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศิลปกรรม ด้านประเพณี ด้านไสยศาสตร์ ด้านศาสนา (ณฐอร นพเคราะห์ จันทิมา เขียวแก้ว และทิพย์พิรุณ พุ่มดวง, 2566)

ดังนั้นศิลปกรรมของพญานาคมักปรากฏในองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมจำนวนมาก ตั้งแต่ฐานถึงหลังคา โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมในศาสนาพุทธพบรูปร่างของนาคได้หลายรูปร่างเป็นรูปร่างตัวนาค เช่น คันทวน นาคประดับราวบันได หรือบริเวณหน้าประตูหน้าต่างหรือนาคที่เป็นเพียงสัญลักษณ์ เช่น ช่อฟ้า นาคลายอง นาคสะดุ้ง หางหงส์ เป็นต้น พญานาคจึงมีปรากฏให้เห็นผ่านงานด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรมในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนาและสถาบันชั้นสูงอย่างสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย (วิเชียร นามการ, 2554) พญานาคเป็นสัญลักษณ์แทนความสูงศักดิ์ ความมีอำนาจวาสนา ความอุดมสมบูรณ์ ความปลอดภัยในชีวิตและเป็นสัญลักษณ์ที่อยู่กับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน เช่น ที่พบอยู่ทั่วไปตามวัด เจดีย์ วิหาร ปราสาทราชวังทุกที่ของประเทศไทย

1.6 ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ พบว่า ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่อีสานใต้มีการเก็บรวบรวมโบราณวัตถุ และมีประวัติความเป็นมาของจังหวัดบุรีรัมย์ ตลอดจนการขุดพบอารยธรรมขอมในพื้นที่อีสานใต้ได้ถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2534 วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสนับสนุนการแปรรูปที่ดินของงบประมาณจำนวน 5.9 ล้านบาท สำหรับการตกแต่งภายในอาคารและการจัดภูมิทัศน์โดยรอบหอวัฒนธรรมการจัดนิทรรศการถาวร การตกแต่งภายในและการจัดภูมิทัศน์รอบบริเวณหอวัฒนธรรมได้เสร็จเรียบร้อยแล้วและถือเป็นงานระยะที่ 1 ของการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนางานของศูนย์ฯ ต่อไปอีกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ใน พ.ศ.2553 จังหวัดได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน 740,000 และมหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมจำนวน 58,000 เพื่อจัดทำห้องประวัติศาสตร์บุรีรัมย์ ใน พ.ศ.2554 จังหวัดได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน 1,000,000 บาท เพื่อจัดทำนิทรรศการถาวรกลุ่มชาติพันธุ์ 4 เผ่าดั้งเดิมของจังหวัดบุรีรัมย์ภายในตัวอาคารของศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ยังมีการจัดนิทรรศการที่เป็นนิทรรศการที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นจังหวัดบุรีรัมย์ที่ปราสาท ภูเขาไฟ ผ้าไหม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตามคำขวัญประจำจังหวัดบุรีรัมย์ คือ “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม” ดังนี้ (ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้, 2550 : 4-5)

ชั้นล่างประกอบด้วย 1. นิทรรศการภาพแสดงเครื่องเคลือบพันปีอำเภอบ้านกรวด ภาพปราสาทเขาพนมรุ้ง ภาพผ้าไหมบุรีรัมย์ 2. นิทรรศการแหล่งที่ตั้งชุมชนโบราณของจังหวัดบุรีรัมย์และนิทรรศการโบราณวัตถุสมัยต่างๆ เช่น สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและสมัยลพบุรี เป็นต้น 3. นิทรรศการภูมิศาสตร์ แสดงสภาพภูมิศาสตร์บริเวณอีสานใต้และจังหวัดบุรีรัมย์ แสดงการเกิดและที่ตั้งของภูเขาไฟ รวมทั้งแร่ธาตุที่พบในจังหวัดบุรีรัมย์ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4. นิทรรศการโครงกระดูกช้าง ของชาวส่วย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ 5. ห้องสมุดทางวัฒนธรรมและศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น ประกอบด้วยสิ่งพิมพ์ (Printed Materials) และสื่อต่างๆ (nonprinted materials) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรมโบราณวัตถุและวัตถุทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ และข้อมูลแก่ผู้ที่เข้ามาศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อหาข้อมูลพื้นฐานด้านศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนได้รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นต่าง ๆ เอาไว้ด้วย 6. ห้องจำหน่ายของที่ระลึก จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านประเภทต่าง ๆ หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณและวัฒนธรรม เป็นต้น 7. ห้องคลังโบราณวัตถุและวัตถุทางวัฒนธรรมที่รอจัดแสดงในโอกาสต่อไป

ชั้นบนประกอบด้วย 1. ภาพกิจกรรมผ้าม้งภายใต้ยอดปราสาท เป็นภาพกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีสิบสองเดือนหรือ ฮีตสิบสองของชาวอีสานโดยเน้นประเพณีอีสานใต้ 2. นิทรรศการช้างกับส่วย แสดงถึงอุปกรณ์และเครื่องมือในการจับช้าง เครื่องมือประกอบพิธีกรรมของหมอช้าง เช่น ศาลปะกำ หนั่งปะกำ เป็นต้น 3. นิทรรศการศาสนาและความเชื่อ ประกอบด้วยพระพุทธรูปหิน พระพุทธรูปและเทวรูปสำริด 4. นิทรรศการผ้ากับวิถีชีวิต จัดแสดงผ้าซึ่งเป็นผลงานและฝีมือของชาวอีสานใต้โดยเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ผ้าซิ่นตีนแดง 5. ห้องเตาเผาและเครื่องเคลือบดินเผาบุรีรัมย์ แสดงเตาเผาจำลองจากรูปแบบของเตาเผาบ้านกรวดจัดแสดงผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ จากเตาเผาบ้านกรวดและบริเวณบ้านกรวด 6. นิทรรศการแสดงวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ 4 เผ่าพื้นเมือง ซึ่งประกอบด้วย ไทยลาว ไทยเขมร ไทยส่วยและไทยโคราช 7. นิทรรศการห้องประวัติศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงถึงบุรีรัมย์ก่อนประวัติศาสตร์ และการก่อตั้งจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราช) เสด็จเดินทัพผ่านมาและได้เริ่มก่อตั้งเมืองแปะ จนมาเป็นจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งนิทรรศการบุคคลสำคัญในจังหวัดบุรีรัมย์ 8. ประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผาปูนดำ แสดงการประชุมไพร่ฟ้าประชาชนของสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกในคราวยกทัพมาปราบอริราชศัตรู และทรงบัญชาการจัดตั้งเมืองแปะ ขึ้นมาเป็นหัวเมืองอีกแห่งหนึ่ง 9. นิทรรศการเครื่องมือล่าจับสัตว์ (ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้, 2550)

จะเห็นได้ว่าศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ ทำให้นักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อรากฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น พร้อมทั้งได้เกิดสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งประวัติศาสตร์ ศาสนา นับเป็นศูนย์กลางทางจิตใจที่เชื่อมโยงในแต่ละยุคสมัยเข้าด้วยกัน ถ้ายทอดให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังได้เกิดการเรียนรู้และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในปัจจุบัน

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอันมีความสำคัญต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนการศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 แหล่ง ได้แก่ ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ วัดบ้านหนองโพรง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 วนอุทยานเขากระโดง และวัดป่าเขาน้อย มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้วิจัยขอจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

จุดที่ 1 ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน คู่เมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองบุรีรัมย์เพียง 204 เมตร มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ ศาลหลักเมืองที่มีความแปลกกว่าศาลหลักเมืองของจังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากศาลหลักเมืองของจังหวัดอื่นนั้นมีเพียงต้นเดียว แต่ศาลหลักเมืองของบุรีรัมย์มีถึงสองต้น ตัวอาคารมีสถาปัตยกรรมที่สวยงาม มีลักษณะเป็นปราสาทหินถูกออกแบบให้สอดคล้องคำขวัญของจังหวัดบุรีรัมย์ว่า “เมืองปราสาทหิน” มีศาลเจ้าบึงเถา่ง-มา ที่ประดิษฐานรูปเคารพเทพเจ้าเงินองค์ต่าง ๆ ไว้ภายในศาล ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามากราบไหว้ บูชา ขอพรจากเจ้าพ่อหลักเมืองและสิ่งศักดิ์ต่าง ๆ ภายในศาลหลักเมือง

จุดที่ 2 ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีระยะทางห่างศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ 1.054 กิโลเมตร เป็นศูนย์วัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่วิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมของชาวอีสานใต้ ภายในตัวคานยังมีการจัดนิทรรศการให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม อัตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีปราสาท ภูเขาไฟ ผ้าไหมและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมตามคำขวัญประจำจังหวัดบุรีรัมย์ คือ “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม” ให้แก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมของชาวอีสานใต้ ตลอดจนศึกษาประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์

จุดที่ 3 วัดบ้านหนองโพรง มีระยะทางห่างจากศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ 4.139 กิโลเมตร เป็นวัดที่ทุกท่านไปชมความงามของงานวิจิตรศิลป์ ศิลปะปูนปั้น หนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ที่เป็นงานปูนปั้นสด จากฝีมือลายมือคนบุรีรัมย์และมหาวิทยาลัยวงพญามา หลวงปู่พุทธเมตตา 4 ชั้น พิเศษชั้นล่างสุด ว่างบดารวมองค์พญานาคราชทุกองค์ที่วิจิตรศิลป์งดงามที่มีความศักดิ์สิทธิ์ให้นักท่องเที่ยวได้เคารพ กราบไหว้ บูชา ขอพร สะเดาะเคราะห์และทำบุญในวาระโอกาสต่าง ๆ

จุดที่ 4 พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 หรือพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช คนบุรีรัมย์เรียกว่า “วงเวียนช้าง” มีระยะทางห่างจากวัดบ้านหนองโพรง 4.2 กิโลเมตร และห่างจากศาลหลักเมืองเพียง 1.165 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวจะได้กราบสักการะรูปปั้นพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 ที่ผู้คนบุรีรัมย์ให้ความเคารพนับถือ และเชื่อกันว่า มีหากมาขอพรกับองค์พ่อ ร. 1 จะประสบความสำเร็จตามความปรารถนา พรอ้อมทั้งเยี่ยมชมความงามด้านสถาปัตยกรรมที่พระบรมราชานุสาวรีย์ที่มีขนาดเท่าครึ่งของพระองค์จริงหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์ ฉลองพระองค์แบบนักรบตามขัตติยราชประเพณีโบราณ ประทับบนช้างศึกที่เอกลักษณ์โดดเด่นสวยงามและมีฉัตร 9 ชั้น 360 ต้น ถวายบริเวณวงเวียนพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เนื่องในวันจักรี นับเป็นจุดท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่เกิดทัศนียภาพที่สวยงามของจังหวัดบุรีรัมย์

จุดที่ 5 วนอุทยานเขากระโดง มีระยะทางห่างจากพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 ประมาณ 8 กิโลเมตร เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์เป็นที่ตั้งของภูเขาไฟที่ยังคงปรากฏร่องรอยปากปล่องให้เห็นได้ชัดเจน ภูเขากระโดงเป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธบาทจำลองและมี “พระสุภัทรบพิตร” พระพุทธรูปองค์ใหญ่คู่เมืองบุรีรัมย์ อยู่บนยอดเขาและยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าเต็งรัง เนื้อที่ประมาณ 6 พันไร่ รวมทั้งพันธุ์ไม้พื้นเมืองที่หาชมได้ยาก เช่น ผลของต้นโยนีปีศาจ ที่มักพบในบริเวณเขตภูเขาไฟ การขึ้นไปยังเขากระโดงสามารถทำได้สองวิธี คือ เดินขึ้นบันได หรือ ขี่รถขึ้นไปถึงยอดเขา ระหว่างทางจะพบพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เรียงรายอยู่เป็นระยะ วนอุทยานเขากระโดง ชื่อเดิมชาวบ้านเรียกเขากระโดงว่า “พนมกระดอง” เป็นภาษาเขมร แปลว่า “ภูเขากระดอง (เต่า)” เพราะมีรูปลักษณ์คล้ายกระดองเต่า ต่อมาจึงเรียกเพี้ยนเป็น “กระโดง” มีสถานที่สำคัญดังนี้

1. ปากปล่องภูเขาไฟเขากระโดง มีอายุประมาณ 3 แสนถึง 9 แสนปี สูงจากระดับน้ำทะเล 265 เมตร ชากปากปล่องเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีก ยอดเนินเขาเป็นขอบปล่องด้านทิศใต้เรียกว่า เขาใหญ่ ส่วนยอดเนินเป็นขอบปล่องด้านทิศเหนือเรียกว่า เขาน้อย หรือเขากระโดง ส่วนบริเวณที่เป็นขอบปล่องปะทุ คือ บริเวณที่เป็นหุบเขา ปัจจุบันมีสภาพ

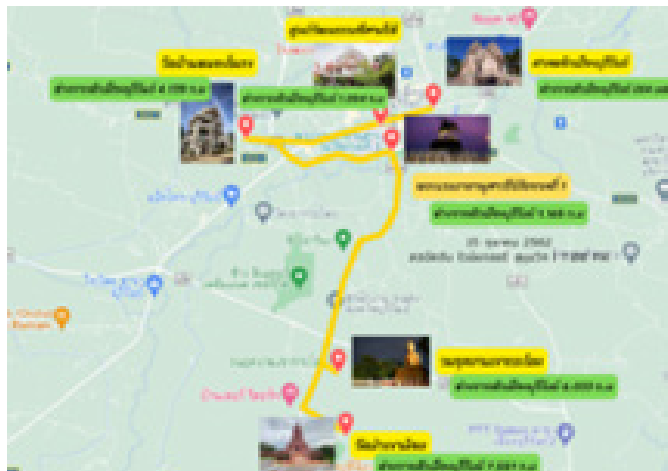
เป็นสระน้ำ เป็นซากภูเขาไฟที่ยังคงสภาพดีและมีอายุน้อยที่สุดในประเทศไทย มีเส้นทางเดินชมรอบบ่อน้ำ และมีสะพานแขวนให้ยืนชมจากมุมสูงได้อย่างชัดเจน

2. สะพานพื้สูงนศรีทาสาธุชน (บันไดนาคราช) สร้างขึ้นเมื่อปี 2512 เพื่อเป็นทางเดินขึ้นไปสักการะบูชาพระสุภัทรบริพิตร ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขากระโดง จำนวน 297 ชั้น ชมการละเล่นพื้นบ้านในงานประเพณีขึ้นเขากระโดง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 และร่วมทำบุญงานประกวดกวนข้าวทิพย์-ตักบาตรเทโวโรหนะ ในช่วงก่อนวันออกพรรษาและวันออกพรรษาของทุกปี

3. ปราสาทเขากระโดงและพระพุทธรูปจำลอง ตั้งอยู่บนปากปล่องภูเขาไฟกระโดง เป็นศาสนสถานสร้างขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย เดิมเป็นปรางค์หินทราย ก่อบนฐานศิลาแลงองค์เดียวโดด ๆ ฐานสี่เหลี่ยมขนาด 4x4 เมตร มีช่องทางเข้า 4 ด้าน ต่อมาหินพังหรือถูกรื้อลงมา มีผู้นำหินมาเรียงขึ้นมาใหม่ แต่ไม่ตรงตามรูปแบบเดิม ในสมัยรัตนโกสินทร์ตระกูลสิงห์เสนีย์ได้ประดิษฐานพระพุทธรูปจำลองไว้ ในองค์ปรางค์ แล้วสร้างมณฑปครอบทับ

4. อ่างเก็บน้ำเขากระโดง (อ่างเก็บน้ำวุฒิสวัสดิ์) อยู่ด้านเหนือของภูเขากระโดง บริเวณหน้าที่ทำการวนอุทยานภูเขาไฟเขากระโดง เนื้อที่ประมาณ 40 ไร่ เป็นแหล่งอาศัยของเหล่านกน้ำประจำถิ่นและอพยพหนีหนาว รอบอ่างจะอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้เต็ง-รังนาคาชนิด จุดนี้ชมวิวกว้างเหมาะสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทางเดินที่พิกัดและศึกษาธรรมชาติ จากจุดนี้หากมองขึ้นไปบนยอดเขากระโดงจะมองเห็นองค์พระสุภัทรบริพิตร

จุดที่ 6 วัดป่าเขาน้อย มีระยะทางห่างจากวนอุทยานเขากระโดง 2 กิโลเมตร เป็นวัดป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มนูริทัตโต ที่ได้พัฒนาขึ้นตามปณิธานของพระโพธิธรรมจารย์เถร หรือ หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ อดีตเจ้าอาวาส อีกทั้งยังมีเจดีย์ศรีสุวจุณนาสุรณ พิพิธภัณฑพระโพธิธรรมจารย์เถร อันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของหลวงปู่สุวัจน์ เพื่อให้บรรดาศิษยานุศิษย์และนักท่องเที่ยวทั้งหลายได้กราบไหว้ สักการะ รำลึกถึงปฏิบัติและวัตรปฏิบัติที่งดงามและแนวทางการเจริญสมาธิภาวนาที่หลวงปู่ได้เจริญธรรมไว้ เจดีย์สุวจุณนาสุรณมีศิลปกรรมที่งดงาม มีรูปลักษณะที่แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมของอีสานได้มีรูปทรงราวกับปราสาทหินที่ดูสวยงาม

ภาพที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม 6 แห่ง อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทั้ง 6 แห่ง ตั้งอยู่ในบริเวณอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ในระยะทางไม่เกิน 10 กิโลเมตร เหมาะสำหรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาเรียนรู้การท่องเที่ยว

เชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันยังสามารถเยี่ยมชมสนามฟุตบอลช้างอารีนา และสนามแข่งรถอินเตอร์เนชันนอล เซอร์กิต อีกด้วย

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 6 สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดป่าเขาน้อย ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ วนอุทยานเขากระโดง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 วัดบ้านหนองโพรงและศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ซึ่งนักท่องเที่ยวสนใจศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และประเพณีท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ทั้ง 6 สถานที่ เริ่มต้นจาก จุดที่ 1 ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ จุดที่ 2 ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ จุดที่ 3 วัดบ้านหนองโพรง จุดที่ 4 พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 จุดที่ 5 วนอุทยานเขากระโดง และจุดที่ 6 วัดป่าเขาน้อย สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทั้ง 6 แห่ง มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองไม่เกิน 10 กิโลเมตร นับมีความเหมาะสมสำหรับการนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันยังสามารถเยี่ยมชมสนามฟุตบอลช้างอารีนา และสนามแข่งรถอินเตอร์เนชันนอล เซอร์กิต อีกด้วย

อภิปรายผล

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเป็นการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและชมงานด้านพุทธศิลปกรรม ทำบุญ ไหว้พระ สวดมนต์ขอพร และนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเพื่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นได้ทั้งนักบวช บัณฑิต เด็ก ผู้ใหญ่ ชาวไทยและชาวต่างชาติแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์นั้นถือได้ว่ามีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม มีศักยภาพที่พร้อมแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นศักยภาพด้านสถานที่ ที่มีความสวยงาม อลังการ สะอาดและมีความสงบ นอกจากนี้ยังมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีตำนานเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสถาปัตยกรรมมีศิลปะที่โดดเด่นมีความสวยงาม เป็นการสะท้อนให้เห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างครบถ้วน

การวิจัยนี้เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับคำขวัญของจังหวัดบุรีรัมย์ว่า “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม เลิศล้ำเมืองกีฬา” โดยพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อท้องถิ่น ทั้ง 6 แหล่ง ได้แก่ ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ วัดบ้านหนองโพรง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 วนอุทยานเขากระโดง และวัดป่าเขาน้อย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นการบริการ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและมุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมการพัฒนาศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างความตระหนักถึงคุณค่าด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน (Sonchaem, Phuditthanawong, Hutacharoen & Hinjiran, P. 2019) ข้อค้นพบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ก่อให้เกิดคุณค่าและความสำคัญ 7 ประการ

ประการแรก เกิดความสำคัญทางประวัติศาสตร์และจิตวิญญาณ (Historical and Spiritual Significance) พุทธสถานนับมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และจิตวิญญาณสำหรับผู้คนหลายล้านคนทั่วโลก ผู้แสวงบุญและนักท่องเที่ยวที่สนใจได้เข้ามาศึกษาการสอนของพระพุทธเจ้า สรรพสัตว์อาราม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อคุณค่าทางจิตใจของวัด

ป่าเขาน้อยที่เป็นวัดสายวิปัสสนากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

ประการที่สอง ได้เรียนรู้ความมหัศจรรย์ทางสถาปัตยกรรม (Architectural Marvels) ได้ศึกษาเรียนรู้วัด สถาปัตยกรรมของวัดป่าเขาน้อยและสถาปัตยกรรมและงานศิลปะที่สวยงามของวัดหนองโพรง นับเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ที่ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้และถ่ายทอดให้เยาวชนคนรุ่นหลัง

ประการที่สาม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) การท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวได้สัมผัสแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและประเพณีอันหลากหลายของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 วนอุทยานเขากระโดง และวัดป่าเขาน้อย ช่วยส่งเสริมความเข้าใจและความชื่นชมทางวัฒนธรรม

ประการที่สี่ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Benefits) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรม สามารถส่งผลดีทางเศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์ การล่องไหลของนักท่องเที่ยวสามารถสร้างโอกาสในการทำงาน สนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นและส่งเสริมการอนุรักษ์สถานที่ทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม

ประการที่ห้า สถานที่พักผ่อนทางจิตวิญญาณและศูนย์ทำสมาธิ (Spiritual Retreats and Meditation Centers) สถานที่ทางพุทธศาสนา เช่น วัดป่าเขาน้อย วัดหนองโพรง อุทยานแห่งชาติเขากระโดง ยังทำหน้าที่เป็นสถานที่พักผ่อนทางจิตวิญญาณและศูนย์ทำสมาธิ โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทบทวนตนเอง การฝึกสมาธิ และการเติบโตส่วนบุคคล ขณะเดียวกันกิจกรรมทางศาสนา เช่น เวียนเทียน วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา กิจกรรมการขึ้นเขากระโดง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากส่วนต่าง ๆ ของโลก การเฉลิมฉลองเหล่านี้นำเสนอให้เห็นถึงวิถีชีวิตในท้องถิ่นและสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำสำหรับผู้มาเยือน

ประการที่หก การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการบำบัด (Festivals and Celebrations) คำสอนทางพุทธศาสนามักส่งเสริมการมีสติ ความสงบภายในและความเป็นอยู่ที่ดี แง่มุมของพุทธศาสนานี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่แสวงหาสุขภาพและประสบการณ์การรักษา รวมถึงการทำสมาธิและการบำบัดแบบองค์รวม โดยพุทธศาสนิกชนได้เข้าไปปฏิบัติธรรมที่วัดป่าเขาน้อยอยู่เป็นประจำ ตลอดจนเข้าไปศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระวิปัสสนากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต อีกด้วย

ประการสุดท้าย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและเชิงการศึกษา (Religious and Educational Tourism) การท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรมยังดึงดูดนักวิชาการ นักศึกษาและนักวิจัยที่สนใจศึกษาพุทธศาสนา อารยธรรมโบราณและการพัฒนาศิลปะ วัฒนธรรมและปรัชญา

เอกสารอ้างอิง

- ครอบครัวชิดชอบ. (2559). บุรีรัมย์ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพคุณแม่ละออง ชิดชอบ.บุรีรัมย์ : บุรีรัมย์.
 ณฐอร นพเคราะห์ จันทิมา เขียวแก้ว และทิพย์ทิรุณ พุ่มดวง. (2566). ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย.
 Journal of Social Science and Cultural.7 (6),98-108
 ปัทมุตตมเมืองไทย. (2562). ปัทมุตตมเมืองไทยวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์. สุรินทร์ : เอทีพีอาร์ เพอร์เฟกต์ จำกัด.
 รุ่งรัตน์ หัตถกรรม. (2551). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานเขากระโดง. วารสารวิจัยและพัฒนา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 3(1), 93-101.
 รุ่งเรือง งามหอม (2564) ความหลากหลายของพันธุ์ไม้วัดป่าเขาน้อยอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิทยาศาสตร์
 และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 5(2), 59-74.

- วรเดช มีแสงอรุณกุล. (2562). นาคและบาดาลโลก : พัฒนาการทางความเชื่อในโลกทัศน์ของชาวพุทธ.
วารสารวิชาการ มจร. บุรีรัมย์.4(2), 104-114.
- วิเชียร นามการ. (2554). การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์หลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้. (2550). คู่มือนำชมศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- สืบสกุล พันธดี. (2564). ฉัตร 9 ชั้น พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 1. ไทยรัฐออนไลน์. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยรัฐ
จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/2057633> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2566.
- Rai, H. D. (2020). Buddhism and tourism: A study of Lumbini, Nepal. Journal of Tourism and Hospitality Education, 10, 22-52.
- Shinde, K. (2021). “Imported Buddhism” or “Co-Creation”? Buddhist Cultural Heritage and Sustainability of Tourism at the World Heritage Site of Lumbini, Nepal. Sustainability, 13(11), 5820.
- Sonchaem, W., Phudiththanawong, W., Hutacharoen, R., & Hinjiran, P. (2019). Influential factors on tourism potential of Buddhist temples: Case study of Buddhist temples in cultural conservation zone of Bangkok Metropolitan Administration (Rattanakosin and Thonburi). Kasetsart Journal of Social Sciences, 40(2), 466-471.